

גליונות לעיון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
שנת החשע-עשרה

תצורה (וש"ך)

כ"ח - בגדי כהונה.

א. שאלה כללית

השוה את הדעות הבאות שנאמרו בטעם הבגדים:

רמב"ן ב' ד"ה לכבוד ולתפארת.

שהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ויפוארים, כמו שאמר הכתוב (ישעיה ס"א י'): "כחתן יכהן פאר", כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, כדמוחן ילבשו המלכים בזמן התורה, כמו שמצינו בכתובות (בר' ל"ז) "ועשה לו כחונת פסים", פירוש מרוקמת כדמות פסים והיא כחונת חשבון. והלבישו כבן מלכי קדם; וכן הדרך במעיל וכתונת וכתוב (שמואל ב' י"ג) "ועליה כחונה פסים כי כן חלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים" ומירוש "ועליה כחונת פסים" - נראיה ונגליה, כי המנהג ללבוש בנות המלך הבתולות מעילים שחחלפנה בהם, ונמצא שכתונת הפסים עליה מלבוש עליון, ולכן אמר "וכחונת הפסים אשר עליה קרנח". והמצנפת ידועה גם היום למלכים ולשרים הגדולים, ולכן אמר הכתוב בנפול המלכות (יחזקאל כ"א ל"א) "הסר המצנפת והרם העשרה, יוכן כתוב (ישעיה ס"ב ג') "וצניף מלוכה, וכן יקראם הכתוב (שמות ל"ט כ"ח) "פארי המגבעות", וכתוב (יחזקאל מ"ד) "פארי פשתים יהיו על ראשם", שהם פאר ושבח למכחי'ם בהם.

והאמור והחושן - לבוש מלכות, כענין שכתוב (דניאל ה' ט"ז) "והמניבא דדהבא על צוארך" (=ורביד זהב על צוארך).

והציץ נזר המלכים הוא, וכתוב (חזקיהו קל"ב) "ועליו יציץ נזרו".
והם זהב וארגמן ותכלת, וכתוב (חזקיהו מ"ה י"ד) "כל כבודה בת מלך פנימה ממשכנות זהב לבושה", וכתוב (דניאל ה') "ארגוונא (=ארגמן) חלבש והמניכא די דהבא (ורביד זהב) על צוארך". והתכלת - גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך הגויים, וכתוב (אסתר ח' ט"ו) "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור. עשרת זהב גדולה תכריך בוץ וארגמן, ו"התכריך" הוא המעיל שיעטף בו.

בעל עקדת יצחק

ראינו כפי הלשונות, שהקנינים המידותיים והמלכוסים נקראים בשם אחד (ויקרא ו' ג'): "זלבש הכהן מדו בד"; (שופטים ג' ט"ז) "מתחת למדיו"; (קהלת ט' ח'): "בכל עת יהיו בגדיך לבנים". ובלשון העמים שם habitus גם על חכונת בגדי אדם, גם על חכונת מידותיו הכלל. ואחשוב ששאר הלשונות כן עשו אינו בלי סיבה, אבל הוא כן לפני שהם מתייחסים מאוד.

וכמו שאדם ניכר בלבושו הכרה חיצונית אם סוחר אם פרש, אם פרדס (נזיר), כן התחלת הכרה נפשונית הנעלמות היא במעולותיהן החיצוניות, כי ודאי מהפעולות ייוודעו הכוחות. כבר נשתמשה, הנבואה בזה אצל האל יתעלה, מפני שלי ייוודע ולא מצד פעולותי, אמר (חזקיהו קד, א') "הוד וחדר לבשת", (חזקיהו צ"ג א'): "ה' מלך גאות ילבש, לבש ה' עוז התאזר".

וכן יתבאר זה שמראה זכריה, שנאמר שם (ז' ג'): "ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך", ומיד נאמר שם (ג' ד'): "הסירו הבגדים הצואים מעליו - ויאמר אליו: ראה העברתי מעליך עונותיך. והלבש אותך מחלצות". הנה שפירש טעם העברת הבגדים הצואים וחליפותם כי הוא הסרת החטאים והמידות הפחותות וחסרונם. והנה אחר שנאמר (שם ג' ה'): "ישמו צניף סהור על ראשו" ועוד נאמר: "וילבישוהו בגדים וכלאך ה' עומד"; שורה שהיה כבר מלאך ה' עומד פניו - מה שהיה בראשונה הוא (יהושע) בלתי יכול לעמוד בפני המלאך. הנה אחר זה נאמר שם (ד' ב'): "ראיתי והנה מנורה זהב כולה" - הנה שלא ראה אותה דולקת על האופן ההוא רק אחר שנסתר ויחלף שמלוחיו.

66 לנו יעקב בפרושו לבראשית (בגרמנית) Genesis למרק ג' כ"א ד"ה וישש ה' אלוקים לאדם כתנות

עור:

הלבוש אינו רק הגנה בפני הקור, אינו רק קטום, הוא סימן ההכר והאשוני וההכרחי לחברה אנושית, והיא - בהרגשתו המוסרית של האדם - מותר וואדם מן הבהמה. דרגתו וכבודו של האדם ניכרים בסימנים הנתונים במדיו. עצם הלבוש - כבוד הוא לאדם. לכוהנים נחנים בגדים מיוחדים "לכבוד ולתפארת" (שמות כ"ח, ב'). דרגת הכבוד העליונה שמגיע אליה ילוד אשה היא דרגת הכהן הגדול בהיכנסו אליו קודם הקודשים ביום הכיפורים, והוא לבוש לבנים, כסמל הטהרה והאורה, למען ידמה לאיש "לבוש הבדיות" (יחזקאל ט' ה'). לכן נאמר עליו בויקרא (ט"ז ד'): "כחנות בד קדש ילבש, ומכנסיו בד יהיו על בשרו ובאבנט יד יחגור... ורחץ במים את בשרו ולבש" (בצירי), הנאמר רק בהקשר (חזקיהו צ"ג א'): "ה' מלך גאות לבש" (בצירי). אם כן הלבוש הוא סמל כבוד האדם באשר הוא אדם, והעירום - ממהות החיה, והתערות האים - מסמל הפריצות (גילוי עריות).

(תצוה הש"ך)

בחה ה' בכבודו לאדם ולאשתו כחנות ובהלבישו אותו, נאמר לנו אימא, שאין הבגד דבר שבחסכמה בלבד, אלא חוספה למעשה בראשית, מעין עור שני שניתן לאדם, מעין גופניות נאצלה יותר. וישתחב ר' מאיר בתורתו ברצותו לדמות אדם ליוצרו (בראשית רבה כ, כ"ט): "כתצוה אור" - באשר על הקבה"ן נאמר (תהלים ק"ד, ב'): "יוטה אור כשלמה".

- (1) מה ההבדל בין שלשטש בפרוש טעם הבגדים?
- (2) לשם מה מביא הרמב"ן שפע של פטוקים מנביאים וכחובים, מה רצה לזכור בעזרתם?
- (3) הסבר את המקומות המסוכנים בקו.

ב. גמ' זכחים י"ז ע"א: בזמן שבגדיהם עליהם - תזונתם עליהם; אין בגדיהם עליהם - אין כהונתם עליהם.
 לפי איזה משלש הדעות שבשאלה א מהבאים דברי הגמרא האלה?

ג. ב' ועטיתו בצדי קדש לאהרן אחיך.

מלבג"ם הנה הבגדים שצוה לעשות היו בגדים היצורניים, שיסדר ענינם, אין עשו אותם האופנים במלאכה, אבל באמת היו סורים על בגדים פנימיים, שיעשו כהני ה' להלביש בהם את נפשותיהם בדעות ובמדות ובתכונות וטובות שהם מלבושי הנפש, וצוה ה' אל משה שיעשה בגדי קודש אלה, היינו ללמדם היקון נפשותיהם ומידותיהם באופן שילבישו חוד והדר את נפשם הפנימית.

מה הקשי כדצה לישב במסוק זה?

ד. ה' והם יקחו את הזהב ואת החכלה ואת האירגמן....

רש"י: אותם חכמי לב שיעשו הבגדים יקבלו מן המחנדים את הזהב ואת החכלה לעשות מהן את הבגדים.

ראב"ע: ד"ה והם - חכמי לב העושים נאמנים הם.

רלב"ג: ד"ה והם יקחו: וכבר למדנו מזה המקום שאין עושין שררה בממון בפחית משנים. והיה זה כן, לפי שהאדם לא יחשוב שיעשה עון גדול כשיקח לעצמו ממון שהוא מושל בו.

העמק דבר: ד"ה ויש יקחו את הזהב ואת...: שהם יבחרו המוכתר מכל מינים לבגדי כהונתם.

- (1) מה קשה לכל אהר מן הפרשנים הנ"ל?
- (2) מה ראה רש"י לתרגם מלת "יקחו" למלת "יקבלו"?
- (3) מה פירוש "עושין שררה בממון" שבדברי רלב"ג?
- (4) הבא ראיה מספר בראשית לכן שצדיקים אין נוהגים לפי מהלך מחשבת זה "שלא יחשוב אדם שיעשה עון גדול כשיקח לעצמו ממון שהוא מושל בו" - ולא לקחו אף מרוסה "מממון שממלו"ג".

ה. שאלות ודיוקים פ"י:

(1) ד"ה ומעיל הוא כעין חלוק, וכן הכותנות, אלא שהכותנות סמוך לבשרו ומעיל קרוי חלוק העליון

(2) א"א ד"ה ואת בניו אהו: אותם הכתובים בהם

(3) מ"א ד"ה ומשחת אותם: את אהרן ואת בניו בשמן המשח

החוכל להביא הוכחה לצדקה דברי רש"י סבראשית פרק ל"ז?

- (א) למה מוסבה מלת "עוהם"
- (ב) מה קשה לו?

מה קשה לו?

ו. ברכות נ"ה: אמר ר' יוחנן: אין הקבה"ו נוהן חכמה אלא לפי שיש בו חכמה שנאמר (דניאל י"ב) "יהב חכמא לחכימין". שמע ר' חזליפת בר מערבא: אמרה לפני ר' אבהו. אמר לו: "אתם שניתם לה שטם (=מדניאל) ואנו מכאן... ומביא פסוק מפרשתנו

(1) מהו הפסוק מפרשתנו שמתנו יש ללמוד את הרעיון הנ"ל?

(2) הסבר את הרעיון שבדברי ר' יוחנן.

השכור לא ישלח עלון החזרה